

โรงพยาบาลเครือข่ายทางจิตเวช

กนิษฐพจน์ เจริญภักดี, พ.บ.*

ปริทรรศ ศิลปกิจ, พ.บ.*

กิตติวรรณ เทียมแก้ว, พ.บ.*

นโยบายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ตลอดจนนโยบายทางด้านสาธารณสุขที่มุ่งเน้นให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริม ป้องกัน และบำบัดรักษาผู้ป่วยในชุมชนของตนเอง โดยมีหน่วยงานทางวิชาการเข้าไปสนับสนุนเป็นที่ปรึกษาเพื่อช่วยสนับสนุนให้เกิดการบำบัดผู้ป่วยในชุมชนได้ โรงพยาบาลสวนปรุงเป็นโรงพยาบาลจิตเวชที่ให้บริการในระดับตติยภูมิ รับผิดชอบ 12 จังหวัดในภาคเหนือได้เห็นความสำคัญของนโยบายดังกล่าวจึงได้ดำเนินโครงการ โรงพยาบาลเครือข่ายจิตเวชขึ้น เพื่อสนับสนุน โรงพยาบาลชุมชนให้มีความพร้อมด้านบุคลากร หรือเวชภัณฑ์ในการดูแลผู้ป่วยจิตเวชในระดับขั้นพื้นฐานได้ ซึ่งจะช่วยลดค่าใช้จ่ายของผู้ป่วยในการเดินทางไปรับบริการที่โรงพยาบาลสวนปรุง ทำให้ผู้ป่วยเรื้อรังสามารถรักษาต่อเนื่องและดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างมีคุณภาพชีวิต โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการดังต่อไปนี้

1. เพื่อพัฒนาระบบบริการทางด้านสุขภาพจิตในการส่งเสริม ป้องกัน บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยจิตเวช
2. เพื่อให้โรงพยาบาลเครือข่ายมีความพร้อมในการให้บริการผู้ป่วยจิตเวชในชุมชนที่รับผิดชอบได้อย่างต่อเนื่องและครอบคลุม
3. เพื่อให้การส่งต่อผู้ป่วยดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและได้รับการดูแลจากสถานพยาบาลในชุมชนของตนเอง
4. เพื่อให้ผู้ป่วยดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและชุมชนยอมรับตลอดจนช่วยกันดูแลรักษาและป้องกันแก้ไขปัญหาทางสุขภาพจิตด้วยพลังความคิดของชุมชนเองได้ในที่สุด

โรงพยาบาลสวนปรุงได้ดำเนินการพัฒนาโรงพยาบาลเครือข่ายจิตเวชตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2542 โดยเริ่มต้นที่โรงพยาบาลแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และโรงพยาบาลฝาง จังหวัดเชียงใหม่ หลังจากนั้นมาจนถึงปัจจุบันมีโรงพยาบาลที่เข้าร่วมเป็นโรงพยาบาลเครือข่ายจิตเวชทั้งสิ้น รวม 19 แห่ง ดังนี้

จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประกอบด้วย

- โรงพยาบาลแม่สะเรียง
- โรงพยาบาลศรีสังวาลย์

*โรงพยาบาลสวนปรุง กรมสุขภาพจิต

โรงพยาบาลเชียงใหม่ ประกอบด้วย

- โรงพยาบาลชุมชนฝาง
- โรงพยาบาลชุมชนคอยสะเก็ด
- โรงพยาบาลชุมชนแม่ออน
- โรงพยาบาลชุมชนสันกำแพง
- โรงพยาบาลชุมชนแม่วาง

จังหวัดลำพูน ประกอบด้วย

- โรงพยาบาลชุมชนแม่ทา
- โรงพยาบาลชุมชนลี้
- โรงพยาบาลชุมชนป่าซาง

และโรงพยาบาลทั่วไปจังหวัดลำพูน

จังหวัดลำปาง คือ โรงพยาบาลชุมชนวังเหนือ

จังหวัดพะเยา คือ โรงพยาบาลทั่วไปจังหวัด

พะเยา

จังหวัดเชียงราย คือ โรงพยาบาลชุมชนเวียง

ป่าเป้า

จังหวัดน่าน คือ โรงพยาบาลทั่วไปจังหวัด

น่าน

จังหวัดอุดรธานี โรงพยาบาลทั่วไป จังหวัด
อุดรธานี และจังหวัดแพร่ โรงพยาบาลร้อยกวาง จังหวัด
แพร่

รวมโรงพยาบาลที่สมัครเข้าร่วมเป็นโรง
พยาบาลเครือข่ายทั้งในเขต 9 และเขต 10 ตั้งแต่ปีงบประมาณ
2543-ปัจจุบัน รวมทั้งสิ้น 19 โรงพยาบาล

วิธีดำเนินการ

1. จัดอบรมเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากร
ทั้งแพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยของ
โรงพยาบาลที่สมัครหรือเสนอตัวเป็นโรงพยาบาล
เครือข่าย

2. ส่งแพทย์จากโรงพยาบาลสวนปรุง ไปเป็น
พี่เลี้ยงในการตรวจรักษาที่คลินิกจิตเวช โรงพยาบาล
เครือข่าย โดยการจัดระบบนัดผู้ป่วยเพื่อให้บริการทุก
1-3 เดือน ตามความจำเป็น

3. นิเทศเฉพาะกิจโรงพยาบาลเครือข่ายร่วม
กับศูนย์สุขภาพจิตเขต 10 และศูนย์ส่งเสริมพัฒนาการ
เด็กภาคเหนือ ปีละ 2 ครั้ง

4. จัดทีมสหวิชาชีพ ติดตามเยี่ยมผู้ป่วยจิตเวช
ที่มีปัญหาซับซ้อนร่วมกับทีมของโรงพยาบาลเครือข่าย

5. ประสานการทำงานร่วมกับศูนย์สุขภาพจิต
เขต 10 ในการประชุมอบรม/สัมมนาโรงพยาบาล
เครือข่าย

6. ประสานการทำงานร่วมกับโรงพยาบาล
เครือข่ายและศูนย์สุขภาพจิตเขต 10 ในโครงการปลด
โซ่ตรวนผู้ป่วยจิตเวชที่ถูกล่ามขัง

7. จัดอบรมสร้างความตระหนักและเตรียม
ความพร้อมในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตและ
จิตเวชแก่สม. และญาติผู้ป่วย เพื่อให้ครอบครัวชุมชน
ยอมรับเข้าใจผู้ป่วยและให้ผู้ป่วยสามารถอยู่ร่วมกับ
บุคคลในชุมชนได้

8. สนับสนุนเวชภัณฑ์ที่จำเป็นและ
เทคโนโลยีต่าง ๆ ทางวิชาการ เช่น สื่อ เอกสาร
แผ่นพับ เทป VDO ต่าง ๆ เป็นต้น

9. สนับสนุนวิทยากรในการอบรมให้ความรู้
แก่บุคลากรของโรงพยาบาลเครือข่าย

10. สนับสนุนบุคลากรของโรงพยาบาล
เครือข่ายให้เข้ารับการอบรมเพิ่มเติมหลักสูตร
สุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวชหลักสูตร 4 เดือน
ณ โรงพยาบาลสวนปรุง

ผลการดำเนินงาน

1. ด้านบริหาร

1.1 มีการติดต่อประสานงานในการจัดการ
ทรัพยากรและเวชภัณฑ์

1.2 โรงพยาบาลเครือข่ายรับเป็นธุระส่ง
เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลมารับยาที่โรงพยาบาล
สวนปรุงแทนผู้ป่วย โดยรวบรวมรายชื่อผู้ป่วยที่ยาหมด
พร้อมทั้งมารับยา เพื่อให้บริการผู้ป่วยในความ
รับผิดชอบ

1.3 ได้รูปแบบการดำเนินงานในทิศทางเดียวกันที่จะนำไปพัฒนาเครือข่ายอื่นต่อไป

2. ด้านบริการ

2.1 โรงพยาบาลเครือข่าย สามารถให้บริการในคลินิกจิตเวช และจากการที่จิตแพทย์ไปเป็นพี่เลี้ยงในการตรวจวินิจฉัย ทำให้ผู้ป่วยได้รับการตรวจวินิจฉัยที่ถูกต้องมากขึ้น

2.2 ผู้ป่วยจิตเวชในชุมชนได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง จากสถานบริการในชุมชน

2.3 ผู้ป่วยจิตเวชที่ถูกล่ามขังในพื้นที่ได้รับการสำรวจและเตรียมการเพื่อให้มีการปลดปล่อยโซ่ตรวนต่อไป (จากการสำรวจปี 2544 พบผู้ป่วยที่ถูก

กักขังไว้ 91 คน)

2.4 ผู้ป่วยโรคทางกายที่มีปัญหาซับซ้อนด้านจิตเวช เช่น ผู้ป่วยฆ่าตัวตาย ผู้ป่วยติดยา ได้รับ การให้คำปรึกษาจากจิตแพทย์ที่ไปช่วยเป็นพี่เลี้ยง

2.5 เกิดกลุ่มเพื่อนช่วยเหลือ (Self help group) ของผู้ป่วยจิตเวช โรงพยาบาลเครือข่ายและชุมชนในพื้นที่ดำเนินการ

2.6 พบว่าจำนวนผู้ป่วยจิตเวชที่อยู่ในความรับผิดชอบของโรงพยาบาลสวนปรุง และเคยมาใช้บริการที่แผนกผู้ป่วยนอกและแผนกผู้ป่วยใน มีจำนวนลดลงตามตารางดังนี้

ผู้ป่วยที่มารับบริการ	พ.ศ. 2543	พ.ศ. 2544
จำนวน	18,522	15,773
ร้อยละ	100	80

จากตารางพบว่าผู้ป่วยที่เคยมาใช้บริการที่โรงพยาบาลสวนปรุงใน พ.ศ.2543 คิดเป็นร้อยละ 100 แต่ ละในปี พ.ศ. 2544 คิดเป็นร้อยละ 80 ซึ่งลดไปจากเดิม ร้อยละ 20 นั่นคือ โรงพยาบาลเครือข่ายได้ช่วยดูแลผู้ ป่วยในชุมชนของตนเองได้ถึงประมาณร้อยละ 20 ภายในเวลาไม่ถึง 2 ปีจากสถิติดังกล่าวเป็นเครื่องชี้วัด ผลงานได้ว่าหากโรงพยาบาลสวนปรุงได้ดำเนินการ สร้างโรงพยาบาลเครือข่ายไปตลอดจนครบในเขต ความรับผิดชอบหรือตลอดในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ซึ่งกำลังจะเริ่มในปีหน้า คาดว่าจะมีโรงพยาบาลเครือข่ายมากขึ้น และสามารถ ดูแลผู้ป่วยจิตเวชในความรับผิดชอบได้มากขึ้น สามารถ ทำให้ผู้ป่วยจิตเวชดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนของตนเองและ

รับบริการในสถานพยาบาลใกล้บ้านเมื่อจำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายด้านการสาธารณสุขของชาติและทั่วโลกในประเทศที่พัฒนาแล้วที่ชุมชนต้องดูแลช่วยเหลือตนเองคิดค้นหาปัญหาด้วยชุมชนเองโดยมีหน่วยงาน วิชาการเฉพาะด้านเข้าไปช่วยสนับสนุนในทาง วิชาการเท่านั้น

3. ด้านวิชาการ

3.1 มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีในการดูแล ผู้ป่วยร่วมกัน

3.2 บุคลากรของโรงพยาบาลเครือข่าย ได้ รับฟังการบรรยายทางวิชาการจากจิตแพทย์ที่ไปเป็น พี่เลี้ยงทำให้บุคลากรมีความมั่นใจในการปฏิบัติงาน มากขึ้น

3.3 บุคลากรที่รับผิดชอบงานสุขภาพจิตของโรงพยาบาลเครือข่าย เกิดความรู้สึภาคภูมิใจที่มีผู้เชี่ยวชาญด้านจิตเวช หรือมีจิตแพทย์ไปช่วยเหลือทำให้คลินิกจิตเวชได้รับการยอมรับมากขึ้น

3.4 จากการที่ได้ร่วมงานกับผู้รับผิดชอบงานสุขภาพจิต และจิตเวชของโรงพยาบาลเครือข่าย ทำให้มีโอกาสคัดกรองผู้ปฏิบัติงานให้เข้าอบรมหลักสูตรเฉพาะทางการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช ทำให้ได้ผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพจิตที่ปฏิบัติงานจริงเข้าอบรมในหลักสูตรนี้

นอกจากผลการดำเนินงานที่กล่าวมาแล้ว โรงพยาบาลสวนปรุงยังได้ให้บริการปรึกษากับบุคลากรในหน่วยงานของโรงพยาบาลเครือข่าย ที่มีปัญหาสุขภาพจิตเป็นการลดภาวะในการบริหารจัดการในเรื่องการบำบัดรักษาด้วย และที่สำคัญโรงพยาบาลสวนปรุง ได้ช่วยพัฒนางานดูแลผู้ป่วยจิตเวชของโรงพยาบาลเครือข่าย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในอนาคต คือ บริการผู้ป่วยจิตเวชให้ได้มาตรฐานทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ป่วย สามารถรับบริการในสถานบริการในชุมชนของตนเองและปรับตัวอยู่ในชุมชนเป็นที่ยอมรับของชุมชนได้ในที่สุด